

รูปที่ 5 แผนที่ความคิดเครือข่ายป่าชุมชนบ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

บ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด น่าน

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ประวัติความเป็นมา

ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เป็นตำบลเล็กๆ ที่แวดล้อมด้วยขุนเขาน้อยใหญ่ มีผู้คนหลายชนเผ่าได้แก่ ไทลื้อ, ลีว๊ะ, ขมุ, เหาะ มีทั้งขุนเขา ทะเลหมอก แหล่งต้นกำเนิดแม่น้ำน่าน จึงเป็นจุดหมายหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนิยมในวิถีชุมชนที่เรียบง่ายและธรรมชาติอันสวยงามในอดีตตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีความสัมพันธ์กับเมืองเงิน แขวงไชยบุรี ของดินแดนล้านช้างหรือลาว มีผู้คนเคลื่อนย้ายไปมาหาสู่กันส่งผลให้ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ทั้งในที่ราบและบนภูเขา สืบลูกสืบหลานมาจนถึงปัจจุบัน ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เป็นตำบลที่อยู่ติดชายแดนไทยกับประเทศลาว เป็นเขตพื้นที่สูงของจังหวัด มีเทือกเขาหลวงพระบางเป็นพรมแดนธรรมชาติ มีถนนบนภูเขาสูงเสียดฟ้าจนได้ชื่อว่า ถนนลอยฟ้า สามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สวยงามสองข้างทาง จะพบทะเลหมอกในช่วงฤดูหนาว ก่อนที่ชาวไทยลื้อจะมีการอพยพย้ายถิ่นเพื่อหนีภัยสงคราม หนีการกดขี่ของรัฐบาลฝรั่งเศสในประเทศลาวมานั้น ดินแดนที่เป็นบ้านห้วยโก๋นในปัจจุบันมีชนพื้นเมืองเดิม (ชนเผ่าขมุ) อาศัยอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งชนกลุ่มนี้ได้อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มๆ ตามเชิงเขา ทำการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์

1.2 ลักษณะที่ตั้ง

เดิมที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโก๋น ตั้งอยู่ข้างที่ว่าการอำเภอเฉลิมพระเกียรติ เนื่องจากที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโก๋นหลังเก่า ถูกน้ำท่วมหนักในวันที่ 19 กันยายน 2554 เกิดความเสียหายอย่างหนัก องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโก๋นจึงย้ายที่ทำการมาอยู่ที่ศูนย์ราชการด่านสากล ชายแดนห้วยโก๋นเป็นการชั่วคราว และต่อมาบริษัทสยามยิวซันได้สร้างที่ทำการหลังใหม่ให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโก๋น เพื่อใช้เป็นที่ทำการถาวร ที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโก๋น ตั้งอยู่เลขที่ 264 หมู่ที่ 1 บ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน อยู่ห่างจากอำเภอเมืองน่าน 138 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอเฉลิมพระเกียรติ 2 กิโลเมตร พิกัดบ้านห้วยโก๋น 47Q , X : 700546, Y: 2157776 พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลห้วยโก๋นมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันคิดเป็นร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด มีพื้นที่ราบเชิงเขาร้อยละ 9 พื้นที่น้ำร้อยละ 2 ของพื้นที่ทั้งหมด อยู่เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง 500 เมตร มีแม่น้ำน่านไหลผ่านหมู่บ้านระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร และทุกหมู่บ้านจะมีลำห้วยประจำหมู่บ้านทำให้มีน้ำอุปโภคบริโภค อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ซึ่งพื้นที่ตำบลห้วยโก๋น อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดอยภูคาและป่าผาแดง เขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคา มีเนื้อที่ประมาณ 186.00 ตารางกิโลเมตร

1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพดินฟ้าอากาศโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ที่ดี มีฝนตกตามฤดูกาล ซึ่งจากลักษณะภูมิประเทศที่มีเขาสูงทำให้ฤดูหนาวอากาศจะหนาวมาก โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามห้วงเวลาดังนี้ **ฤดูฝน** ช่วงเดือน มิถุนายน ถึง กันยายน **ฤดูหนาว** ช่วงเดือน ตุลาคม ถึง กุมภาพันธ์ **ฤดูร้อน** ช่วงเดือน มีนาคม ถึง พฤษภาคม

1.5 จำนวนหมู่บ้าน

มีหมู่บ้านทั้งหมด 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยโก๋น บ้านสบปิ่น บ้านห้วยดง บ้านปิ่น บ้านปางหก บ้านใหม่ไชยธรรม บ้านห้วยทรายขาว

1.6 ประชากร

บ้านห้วยโก๋นมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 682 ครัวเรือน ชาย 532 คน หญิง 485 คน มีจำนวนประชากรรวม 1,017 คน

1.7 อาชีพหลัก/พืชหลักในชุมชน

อาชีพหลักคือ เกษตรกร พืชหลัก ได้แก่ ข้าวโพด ข้าว มันสำปะหลัง เงาะ ลำไย

1.8 สภาพพื้นที่ก่อนและหลังการทำการกิจกรรมด้านการจัดการไฟฟ้าและฝุ่นควัน

บ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน มีพื้นที่ป่าชุมชนรวมทั้งหมด 2,200 ไร่ โดยแบ่งเป็น 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) หนองออน จำนวน 1,400 ไร่ 2) ห้วยผักกริว จำนวน 300 ไร่ 3) ดงช้อย จำนวน 500 ไร่

สภาพพื้นที่ก่อนทำการกิจกรรมด้านการจัดการไฟฟ้าและฝุ่นควันของชาวบ้าน บ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน แต่ก่อนที่จะทำการปลูกพืชในพื้นที่ทำกินของชาวบ้านจะมีการชิงเผาก่อนที่จะทำการปลูกพืช ทำให้ชาวบ้านแต่ละกลุ่มเผาพร้อมกันเป็นจำนวนมากส่งผลให้อาจจะมีไฟลุกลามเข้าไปในพื้นที่เขตป่าชุมชน แต่ในปัจจุบันหลังจากทำการกิจกรรมด้านการจัดการไฟฟ้าและฝุ่นควัน ทางอำเภอได้มีการกำหนดมาตรการการเผาขึ้นมาโดยให้แต่ละหมู่บ้านจุดไฟเผาได้หมู่บ้านละ 4 วัน เพื่อความเป็นระเบียบและเพื่อป้องกันไฟที่จะลุกลามเข้าเขตป่าชุมชนในหมู่บ้าน

2. ข้อมูลเชิงลึก

แรงบันดาลใจในการจัดการป่าชุมชนของบ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน

คนริเริ่มในการแก้ไขปัญหา

คนริเริ่มในการแก้ไขปัญหา คือ ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ปัญหาที่เจอคือ คนเอาขยะไปทิ้งในเขตป่าชุมชน รวมถึงมีการลักลอบตัดไม้ใช้สอย เช่น ไม้ การแก้ไขปัญหาในเรื่องขยะ คือ 1. มีป้ายเตือนห้ามทิ้งขยะ 2. ให้รถขยะของ อบต.ห้วยโก๋นมาเก็บขยะตามบ้าน 10 บาท/ถุง ส่วนเรื่องการลักลอบตัดไม้คือ ห้ามตัดไม้เศรษฐกิจเด็ดขาด แต่ไม้ไม่สามารรถตัดได้เพราะไม้ไม่ออกหน่อทุกปี โดยมีหน่วยงานของกรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโก๋นและทางอำเภอลำปางเข้ามาช่วยในแก้ไขปัญหาพร้อมกับชาวบ้าน โดยชาวบ้านในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ จัดการ พื้นที่ให้ป่าชุมชนมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น มีการปลูกป่าเพิ่มเติม มีการทำแนวกันไฟ และมีการใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าจะทำให้ดีขึ้นควรมีการสนับสนุนในเรื่องการปลูกป่า มีกล้าไม้มาให้ชาวบ้านทุกปี มีคนช่วยดูแลและสอดส่องในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน

การสื่อสาร/เชิญชวนในการดำเนินการแก้ไข

การเรียกประชุมชาวบ้านผ่านเสียงตามสายในหมู่บ้าน การประชุมประจำเดือนโดยการเชิญชวนจากผู้นำชุมชน และการประชาสัมพันธ์ผ่านกรุป Line ของหมู่บ้าน ผลจากการประชาสัมพันธ์ คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชนรวมถึงการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนตามกฎหมายระเบียบที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน ปัญหาที่เจอคือ มีชาวบ้านบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือ แก้ปัญหาโดยการมีการสร้างโมเดลเป็นตัวอย่างแต่ละคุ้ม ใครไม่ไปช่วยงานปรับครัวเรือนละ 200 บาท

การขยายการมีส่วนร่วม

บ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน มีการตั้งกลุ่ม/คณะทำงานของป่าชุมชนทั้งหมด 15 คน มีการจัดการความคิดของคนโดยการเรียกชาวบ้านมาพูดคุยกัน ช่วยกันระดมความคิดและปรับทัศนคติร่วมกันโดยมีเครือข่ายของหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นสื่อกลาง เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชน การใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการขยายไปยังกลุ่มอื่นโดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงานกับชุมชนใกล้เคียง ปัญหาที่เจอคือ ชุมชนใกล้เคียงมีการลักลอบพื้นที่ป่าชุมชน มีการใช้สารเคมีใกล้แหล่งน้ำทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ แก้ไขปัญหาโดยการประสานผ่านผู้นำชุมชนก่อนแล้วเรียกชาวบ้านกลุ่มนั้นมาคุยหรือปรับทัศนคติและทำข้อตกลงร่วมกัน

แผนชุมชน/ข้อตกลงป่าชุมชน

1. ในแต่ละปีจะมีการปลูกป่าเสริมในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม
2. มีการทำแนวกันไฟรอบแนวเขตป่าชุมชน
3. มีการเดินสำรวจ/ลาดตระเวนในพื้นที่ป่าชุมชนทุกปี

คณะกรรมการป่าชุมชน	
1. นายธนวัฒน์ อินทะแก้ว	8. นางสาวนัตยگانต์ อินทะแก้ว
2. นายอุดม วงศ์ษา	9. นางสาวณัฐญา เทพปัญญา
3. นายสนั่น ยอดชาย	10. นายอุดม จันตะ
4. นายรัฐการณ์ คำแสน	11. นางสาวจันทนา สระคำ
5. นายสมพิม แสงจันทร์	12. นายคำมูล หมื่นแก้ว
6. นายเฉลิม บุญรักษ์	13. นายเอกสิทธิ์ เครือพิพัช
7. นายบุญจันทร์ ธรรมขัน	14. นายแก้ว ธรรมพิวงค์
	15. นายสหัสรัฐ มณีธิดา

กฎระเบียบชุมชน

1. ตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ป่าชุมชน ป่าในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ปรับ 5,000 บาท
2. จับปลาหรือสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์ ปรับ 5,000 บาท
3. ทิ้งขยะในที่ห้ามหรือที่ของคนอื่น ปรับ 500 บาท
4. ใช้จ่ายเบื้อ, ซื้ตปลา ในห้วย, หนอง, คลอง, บึง ปรับ 5,000 บาท

กฎ กติกาชุมชน

กฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนในขอบเขตที่ไม่ทำลายและใช้ประโยชน์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การเข้าไปเก็บเห็ด หาหน่อไม้ การนำไม้ไผ่มาใช้ในการจักสาน เป็นต้น ยกเว้นการหาเห็ด หาหน่อไม้ หรือตัดไม้ใช้สอย (ไม้ไผ่) เพื่อนำไปขายในเชิงธุรกิจ ซึ่งไม่สามารถทำได้

การจัดการคนกับคน

มีการจัดการความคิดของคนคือการใช้หลักจิตวิทยาในการพูดคุยระหว่างคนกับคนก่อน มีการพูดถึงกฎระเบียบของชุมชนรวมถึงการปรับจนถึงการดำเนินคดีเมื่อกระทำผิด หลังจากนั้นก็ทำข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการหาแนวทางการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกันและให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าร่วมกัน

การจัดการคนกับป่า

ปัญหาในการจัดการคนกับป่า คือ การที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน เช่น การหาของป่าแล้วไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีชาวบ้านบางกลุ่มทิ้งขยะในเขตพื้นที่ป่าชุมชน วิธีการแก้ไขในเรื่องนี้ก็คือการปรับตามกฎระเบียบที่ได้ตั้งไว้ รวมถึงการมีกิจกรรมให้ชาวบ้านได้ทำร่วมกันในการช่วยอนุรักษ์ พื้นที่ป่าชุมชน ได้แก่ การจัดทำแผนที่ป่าชุมชน/แผนที่น้ำ การปลูกป่าเสริม การทำฝายชะลอน้ำ การสำรวจป่า การลาดตระเวน และการทำแนวกันไฟ

SWOT การจัดการป่าชุมชนบ้านห้วยโก้น ตำบลห้วยโก้น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน	
<p style="text-align: center;">จุดแข็ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ - ชาวบ้านส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎระเบียบป่าชุมชนที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน - มีเยาวชนมาช่วยเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การปลูกป่า, การจัดการขยะ - มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมในการอนุรักษ์ป่า เช่น การจัดทำแผนที่ป่าชุมชน/แผนที่น้ำ การปลูกป่าเสริม การทำฝายชะลอน้ำ การสำรวจป่า การลาดตระเวน และการทำแนวกันไฟ 	<p style="text-align: center;">โอกาส</p> <ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานของกรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโก้นและทางอำเภอเฉลิมพระเกียรติ เข้ามาช่วยในแก้ไขปัญหาพร้อมกับชาวบ้าน - องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโก้นเข้ามาช่วยในการจัดการขยะตามบ้าน 10 บาท/ถุง
<p style="text-align: center;">จุดอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีชาวบ้านบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือมีการใช้สารเคมีใกล้แหล่งน้ำทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ - มีชาวบ้านบางกลุ่มเอาขยะไปทิ้งในเขตป่าชุมชน รวมถึงมีการลักลอบตัดไม้ใช้สอย - การที่ชาวบ้านบางกลุ่มเข้าไปใช้ทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน เช่น การหาของป่าแล้วไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ 	<p style="text-align: center;">อุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนใกล้เคียงมีการลู่กล้าพื้นที่ป่าชุมชนมีการใช้สารเคมีใกล้แหล่งน้ำทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ

ข้อเสนอแนะ : ควรมีการสนับสนุนในเรื่องการปลูกป่า มีกล้าไม้มาให้ชาวบ้านทุกปี มีคนช่วยดูแลและสอดส่องในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านห้วยโก้น ตำบลห้วยโก้น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน